

Petr Skalka

VETERINÁŘ VZPOMÍNÁ

VESELÉ, VTIPNÉ I POUČNÉ
PŘÍBĚHY ZE ZOO PRO VŠECHNY
MILOVNÍKY ZVÍŘAT

MLADÁ FRONTA

Petr Skalka

VETERINÁŘ VZPOMÍNÁ

VESELÉ, VTIPNÉ I POUČNÉ
PŘÍBĚHY ZE ZOO PRO VŠECHNY
MILOVNÍKY ZVÍŘAT

MLADÁ FRONTA

V polovině minulého století bylo zvykem městských dětí trávit prázdniny na letním bytě. My jsme z Prahy jezdili do vesnice, kde ještě hospodařili soukromí rolníci. Kamarádili jsme se s místními dětmi a docházeli k nim domů. Dokonce jsem jednou řídil spřežení volů (tam jim říkali bulíci), když jsem pomáhal se senem. Zvířata pro mě nebyla něčím neznámým, přesto jsem za ta plnohodnotná považoval jen obyvatele zoologické zahrady. Chodil jsem za nimi, jak jen to šlo.

Bydleli jsme nedaleko Stromovky, prošel jsem ji a dostal se po mostě na Trojský ostrov. Zde nastal klíčový moment cesty. Pokud jezdil přívoz, bylo zle. Ač stál zanedbatelnou sumu, tuším padesát haléřů, jako kluk jsem na něj mnohdy neměl peníze a musel jsem se vrátit. Za nízké vody na stejném místě stával pontonový most. Ten jsem přeběhl a potom jsem se vyhnul výběřčí budce. Malého kluka nikoho ani nenapadlo honit. Dál jsem šel po proudu až k místu, kde se drátěný plot do zoo dal podlézt. Zbývalo udělat pár kroků a stál jsem ve vytoužené zoologické zahradě před starým pavilonem šelem. Když už jsem později pracoval v zoo v Ústí nad Labem, zapovídal jsem se s jedním z pražských zoologů, pánem zhruba mého věku. Přiznal se mi, že měl stejnou touhu a do zahrady vnikal podobným způsobem.

Jeden kamarád a spolupracovník z naší zoologické zahrady jednou pravil, že práce v zoo je nejvyšší metou, jaké může člověk dosáhnout. Vřele jsem s ním souhlasil. Mně se to podařilo a v zoologické zahradě jsem strávil čtvrt století. Nepřestanu být vděčný shodě okolností, která mi to umožnila.

Zažil jsem v zoo mnohé, s čím se mohu laskavému čtenáři svěřit. Předkládám tedy trochu historek, něco postřehů o zvířátkách a jejich zvycích, pár poznámek o jejich nemocech a lé-

čení. Doufám, že budou přijaty shovívavě a že čtenáře pobaví. Pokud také poučí, je to vše, co si mohu od následujících řádek slibovat.

DOMÁCÍ MAZLÍČCI

Módní návrhář Osmany Laffita dostal onehdy k narozeninám tygří kotě. Zda si ho přál, nevím, v každém případě mu dárce udělal v peněženke pěkný průvan. Krmení tygra přijde ročně na poctivých sto tisíc korun. Pan Laffita s nimi zřejmě problém nemá, protože se pochlubil, že jeho mezitím již dospělý tygr váží 380 kg. To je tedy pěkný cvalík. Majitel si nechal včas poradit a šelmu umístil ve výběhu, kam za ní pochopitelně nechodí. Jiní adepti na to býti „in“ jsou mnohem naivnější a opatří si kotě velké kočky s představou, že se bude dobře vyjímat v obýváku před krbem. Venčit ho pak hodlají v městském parku, aby byli všem pěkně na očích. Vím dokonce o případu, že si chovatel divé zvěře koupil lvíče do dvou-pokojového bytu v paneláku. Naštěstí se ho po dvou měsících začal bát a předal ho člověku s většími prostorami a především reálnějším pohledem na to, jak by se postupně dospívající lvíče měla chovat.

V Ústí nad Labem bydlí fotograf divokých zvířat Petr Slavík. Měl příležitost poznat zblízka dospělého lva. Dovolím si ocitovat jeho zkušenost, kterou shrnul do slov „Nehlaďte lva po bradě“:

„...ale protože i bohové, andělé strážní a lidský rozum občas spí, dochází čas od času k incidentům, které většinou končí tragicky. Útok bývá nečekaný, rychlý a... poslední, který zažijete.

Jak rychle může být v blízkosti velké kočky všechno jinak, jsem se měl přesvědčit na vlastní kůži. Měl jsem fotit na reklamní plakát k připravované fotografické publikaci Divoká srdce. Sehnat velkou kočku, ke které můžete přijít a nechat se s ní fotit, není jednoduchý úkol. Přesto se nám podařilo najít krásného šestiletého samce lva, cvičeného pro film. Byl nádherný, s hustou hřívou, štíhlý, prostě zvíře ve stoprocentní kondici. Měl jsem týden, abychom se seznámili. Dotek přes mříže, kdy jsem cítil škunutí svalů pod plavou kůží, přinesl euforii. Když mi při druhém setkání zmizela ruka se šlehačkou ve spreji po zápěstí ve lví tlamě, měl jsem pocity... smíšené.

Pak přišlo focení... U nohou mi seděla stoosmdesátikilová kočka a cpala se šlehačkou, kterou ji v pravidelných intervalech zásobovala její majitelka. Spoušť fotoaparátu cvakala. Dokonalá souhra mezi všemi aktéry, než... vlastně dodnes nevím, co bylo tím než. Zavadil jsem objektivem o hřbet lva? Lekl se pohybu plachty, která tvořila pozadí? Bránil svou paní? Byl interval v podávání pamlsku příliš dlouhý? Vnímал jsem ten zlomek vteřiny jako ve zpomaleném filmu. Jeho velká hlava se ke mně otočila. Zorničky ve žlutých očích se přívalem adrenalinu roztáhly. Mně sotva stačilo prolétnout hlavou slovo „průser“ a lev skočil.

Zbytek děje vnímám jako žlutou šmouhu. A najednou bylo po všem. Lev se opět ládoval šlehačkou. Já cítil otisk jeho zubů na pravém předloktí a okolí působilo trochu vyděšeně. Nechtěl mi ublížit, snad jen po svém mi řekl: „Mě nehláďte...“

Protože se mi příhoda líbila (byť bych ji sám zažít nechtěl), poslal jsem ji kamarádce, dlouholeté pracovníci zoologické zahrady s bohatými zkušenostmi, jejíž domácností prošla nejrůznější zvířata, lvíče nevyjímaje. Kamarádka mi odpověděla, že

lva jménem Leon zná. „...ten lev zatím nezjistil, že ti majitelé nejsou silnější než on, a taky je fakt má rád, jak jen to lvi umí. A taky musím říci, že majitelé nejsou žádní pitomci a dávají si velký pozor. Ale já to vidím vcelku skepticky, protože si myslím, že ten Leon, který má rád šlehačku, stejně jednou aspoň jednoho z nich sežere,“ napsala.

Jenom na okraj – její lvíče taky milovalo šlehačku ve spreji a jen touto pochutinou se dalo odvrátit od provádění různých nepravostí, neboť jinak už bylo dost velké a tudíž fyzicky nezvládnutelné.

Potomci velkých koček ve svém vývoji procházejí několika stádii. Malé mládě dospělého člověka respektuje. V pozdějším věku si s ním hraje, ovšem tak, jak by si hrálo se svým vrstevníkem. Následuje puberta, v níž se neurvalost hry stupňuje, ale stále jde ještě o hru, byť je člověk samá modřina. Po dosažení dospělosti začne kočka přemýšlet o tom, že by mohla ve dvojici člověk–šelma převzít vedení. Pro člověka je fyzická konfrontace nepřijatelná a buď se smíří s tím, že kočka skončí v kleci, nebo dříve či později dojde k neštěstí. Na internetu se občas objevují záznamy, na nichž si člověk hraje se lvem či ledním medvědem – když je vidím, běhá mi po zádech mráz.

Velké kočky však nejsou jediným hitem. Kdysi běžel v televizi seriál *Safari*, v němž lidské herce obsluhoval šimpanz. V té době byly české zoo zaplaveny žádostmi o prodej šimpanzího mláděte. Nebudu lícit, proč je podobný nápad zcela nereálný, a místo toho se svěřím s příběhem opice Marušky.

Jednou do naší zahrady zavolala paní a nabídla nám samičku kočkodana, což je hezká africká opice zvící domácí kočky. Neprojevíli jsme zájem a paní chvějícím se hlasem pravila, že

nám tedy opici daruje, a dodala, že přijede okamžitě, neb to už déle nevydrží. Zželelo se nám jí a souhlasili jsme. Ukázalo se, že kočkodana koupila na inzerát, který líčil opičku jako ideální domácí zvíře. Paní – mimochodem nositelka akademického titulu – zaplatila sumu ve výši slušného ojetého auta a převzala zvířátko v kleci na kanára, v níž si jej odvezla domů. Zde opičku vypustila, napřed jen žasla a záhy zjistila, že vbrzku nebude mít kde bydlet. Po dramatické honičce se kočkodana podařilo zavřít zpátky do klece. Paní událost přisoudila rozrušení opice z nového prostředí a druhý den pokus zopakovala s navlas stejným výsledkem. Další už neriskovala a hledala, jak se nehodného zvířete zbavit. Když nám předala dokumenty, ukázalo se, že byla během jednoho roku již osmým majitelem této opičky. Jejím štěstím bylo, že samička kočkodana kouše jen zcela výjimečně a není vybavena tak, aby člověku ublížila. Dospělý šimpanz je však zvíře nesmírně silné a fyzicky nezvládnutelné. V USA čeká na operaci ošetřovatelka, které šimpanz utrhł obě ruce a znetvořil obličej.

Další vlnu zájmu vyvolal seriál *Skippy*, v němž vystupoval klokan, nosící v kapse vzkazy. Zde nutno upřesnit, že tím pádem muselo jít o samičku, neboť samec kapsu nemá. S klokaní samičkou se vyjít dá, pokud si člověk nedělá přehnané iluze o její intelektuální úrovni. Klokanice se naučí neutíkat, vzít si z ruky jídlo a nechat se pohladit, což je hranice jejích možností. Některé druhy klokanů dokonce snesou bez větších problémů i zdejší zimu a za přítomnosti obou pohlaví není vyloučeno ani reprodukce.

PÁSOVEC

Podnikli jsme v zoologické zahradě dost radikální přestavbu terárií. Výsledkem byly prostorné expozice, do nichž jsme mohli umístit živočichy větší než dosud chované. Nehodlali jsme také zůstat pouze u plazů. Když se tedy objevil v nabídce jedné německé zoo pásovec štětinatý, projevíli jsme o něj zájem a po splnění všech formalit zvíře dovezli. Nutno dodat, že stran držení pásovice měla naše zoologická zahrada premiéru.

Naším novým přírůstkem bylo asi půlmetr dlouhé zvíře na krátkých nožkách, opatřených tupými drápy. Vpředu to mělo očka jako korálky, malá ouška a rypáček. Povrch kompaktního trupu byl pokrytý tvrdými štítky, členěnými do řad. Pásovcí se dovedou při ohrožení stočit do pevné koule nebo se rychle zahrabat, ten náš patřil do druhé skupiny. Se zahrabáváním se však neobtěžoval – asi bylo všechno v pořádku. Ostatně, tento pásovec se již v zoologické zahradě narodil a se žádným nebezpečím se v dosavadním životě nesetkal. Krátce každého očichal a pak se vydal na průzkum svého nového obydlí. Pohybem připomínal hračku na klíček – vždycky se krátce zastavil, místo si prohlédl, očichal a pak stejně rychle jako předtím pokračoval dál. Ošetřovatelky ho pojmenovaly Běda a zatím se jevil jako sympatický tvor.

Měli jsme představu, že Běda bude sdílet expozici s dospělými želvami uhlířskými, což jsou masivní asi 30 cm dlouzí plazi s velmi pevným krunýřem. Pocházejí rovněž z teplých končin jihoamerického kontinentu, takže zoogeograficky bylo všechno v pořádku. Pásovcí se v přírodě živí především hmyzem, takže želvy se zjevně vymykaly eventuálním pásovcím choutkám. Běda byl však jiného názoru a od počátku se

snažil želvu převrhnout a poté jí okousat jakoukoli měkkou část těla. Naštěstí se mu to nepovedlo, na to měly želvy příliš pevné krunýře. Žily však v ustavičném stresu, a tak jsme nakonec museli sáhnout k prvnímu opatření. Rozdělili jsme prostornou expozici skleněnými tabulemi na dvě části. Ošetřovatelka Dáša přepážku snadno překročila.

Béďa přišel o zábavu a vrhl se tedy do jiné činnosti – začal přetvářet povrch expozice. Ráno svoji ošetřovatelku překvapil změtí kamenů, rostlin a zeminy, uspořádanou zcela jinak než předchozího dne. Uvedení prostředí do jakžtakž estetické podoby zabralo celé dopoledne, leč přes noc se situace opakovala. Pásovcí jsou noční zvířata. V přírodě běhají a hledají něco k snědku. U nás dostal Béďa potravu bezpracně, a tak se vyžíval v přeskupování terária. Když nebohá Dáša strávila další dopoledne úpravami, došla jí trpělivost. Za pomoci kolegů z pavilonu vyměnila kameny za větš a od zahradníků si vyžádala rostliny ve velkých květináčích. Pásovec se však nevzdal. Na celkem malé zvíře měl obdivuhodnou sílu i vytrvalost a přes noc opět řádil, byť už ve skromnějším měřítku. Následovala výměna dosavadních kamenů za šutry, jejichž hmotnost byla na hranicích lidské síly. Parkosy, tedy suché kmeny a větve, byly nahrazeny těmi největšími pařezy, jaké ještě prošly dveřmi do expozice, a Béďa byl překřtěn na Šíleného Béďu.

Lidsky pojatou estetiku svého výběhu Šílený Béďa už nedokázal ovlivnit a v expozici se nudil. Proto jsme se zaradovali, když se v nabídce jiné zoo objevila samička stejného druhu, a Běďovi jsme ji obstarali. Náš pásovec byl u vytržení. Samičku krátce očichal a ihned se hotovil udělat jí malá pásovčata. Ač jsem se to nikde nedočel, zdálo se, že pásovcí nemají cyk-

lickou říjí, ale takzvanou provokovanou ovulaci, což znamená, že samička může zabřeznout kdykoli poté, co potká samečka. Při způsobu života pásovců a jejich možnostech se takové uspořádání jejich fyziologie zdá logické. V našem případě Běďa pronásledoval svoji družku skoro celé tři dny. Pokoj měla jen na chvíli, a to v případě, že vlezla do dutého kmene. Dutina byla tak těsná, že se Běďa nedokázal dostat nad ni. Neustal však, dokud ji ze škvíry nevystřkal, a poté ve svých návrzích pokračoval. Tento způsob života byl pochopitelně vyčerpávající. Již druhého dne se stávalo, že Běďa z partnerky spadl a zůstal ležet na boku. Jeho tlapky se pohybovaly na místě, jako když se točí kolečka převrženému autíčku. Třetího dne už svoji snahu vzdal, zalezl do dutého pařezu a okamžitě usnul. Spal dva dny, dokonce se ani nechodil najíst. Po probuzení se již o samičku zajímal jen přiměřeně – asi mu došlo, že neúměrně vášnivé projevy k úspěchu přece jen vést nemusejí.

ATOMOVÁ BOMBA

Skunk pruhovaný je hezké, černobíle zbarvené zvířátko velikosti kočky. Jde o šelmu, žijící na severu amerického kontinentu, kde má mocné konkurenty počínaje medvědy přes pumu a rysa až po vlky. Skunk je dobrosrdečný, otužilý, žere skoro všechno a dobře se množí. Byl by takřka ideálním lidským společníkem, nebýt jeho strašlivé biologické zbraně, směle srovnatelné s atomovou bombou. Má ji zapotřebí, chce-li mezi mnohem silnějšími zvířaty obstát. Zbraň tvoří dvojice žláz, které skunk nosí pod ocáskem po obou stranách řitního otvoru. Naštěstí je hodně trpělivý, a tak nejprve vyhrožuje.

Naježí se a dupe zadníma nohama. V této fázi znejistí každý věci znalý útočník. Nepomůže-li hrozba, skunk se otočí a zvedne ocásek. V tomto okamžiku se své cti dbalý agresor dává na zběsilý útěk. Prchá i grizzly, pokud se nechce před ostatními medvědy nadobro znemožnit. Opozdilec bývá postříkán olejovitou, žlutozelenou tekutinou pronikavého zápachu, který vzdáleně připomíná česnek. Dostřel bývá až dva metry. Zápach je tak intenzivní, že vyvolává silné slzení a celkovou nevolnost.

Dnes se to již nesmí, ale kdysi bylo možné skunčí žlázy chirurgicky odstranit. Když jsem tento zákrok dělal poprvé, vzal jsem si uspaného skunka do ordinace, která se nalézala ve správní budově zoo. Žlázy jsem se snažil pečlivě podvázat, ale přece jen se několik kapek sekretu dostalo ven. Zápach to byl hrozný a obratem přiběhl ředitel zahrady. „Co to tady děláš?“ hulákal. „V baráku se nedá pracovat ani bydlet!“ On měl totiž v podkroví byt. Ač jsem měl na sobě plášť a na rukou rukavice, páchl jsem vydatně a nic na tom nezměnila ani dlouhá koupel v horké vodě. Když jsem se v posteli zahřál, cítil jsem, jak mi z kůže i po třech dnech a několika lázních stoupá pronikavý skunčí prk.

Další skunky jsem už operoval na improvizovaném stole pod širým nebem a dával si náramný pozor, aby se ani kapka sekretu ze žlázy nedostala ven.

K šokujícímu zážitku přišel jeden zoolog. Požádal jsem příslušného inspektora, aby ráno nevypouštěl skunky z doupěte, neb je třeba udělat povinné očkování proti vzteklině. Inspektor zapomněl a musel tedy zvířata chytit do podběráku. Prvního skunka překvapil a ten se ocitl v podběráku tak rychle, že ani nestihl vztyčit ocásek. Druhý skunk se poučil. Při spatření

podběráku se otočil a vystříkl, jenže si spletl směr. Pramínek sekretu nezasáhl nás v kleci, ale zoologa, který akci přihlížel vně expozice a těšil se v předtuše pokropení svých spolupracovníků. Zásah dostal dokonce do obličeje. Nebožák vykřikl a pádil k nejbližšímu vodovodnímu kohoutku. Po nejakutnější očištění si vzal volno a odjel se koupat. Nakonec dopadl jako já – taky ho doma několik dnů nechtěli a navíc mu ještě páchlo auto.

Kamarád právník mi jednou vyprávěl vtip. Otázka: Jak se pozná přejetý advokát od skunka? Odpověď: Před skunkem je brzdná dráha. Zdá se, že podle příslušníka dotyčné profese je juris utriusque doktor ještě méně oblíbený než majitel zvířecí jaderné zbraně.

ALPAKA

Americký kontinent nikdy neoplýval domácími zvířaty. Ač tento světadíl býval domovem koně, tito lichokopytníci na něm později vyhynuli a znovu se do Ameriky dostali až s evropskými dobyteli. Původní obyvatelé chovali morčata, krocany a lamy. Morčata a krocany pochopitelně jedli, ostatně s krocany to tak děláme dosud. Morčata se pro nás přesunula do kategorie domácích mazlíčků a nahradili je jedlí králíci. Indiáni používali větší lamy krotké jako soumary a zdroj masa, menší alpaky především jako producenty jemné vlny. Látky z ní utkané byly velmi ceněné a sloužily výhradně potřebám vládnoucí vrstvy.

Lama alpaka je velká jako srna, díky husté srsti se však zdá býti mohutnější. Je společenější než ostatní lamy a lze chovat pohromadě i více samců, což je u lamy krotké vyloučené. Zřej-

mě díky šlechtění jí srst stále dorůstá, a má-li jí být tuzemské léto příjemné, je třeba alpaky ostříhat. Dělali jsme to vždycky na sklonku jara, nejprve vlastními silami. Šlo o úmornou a nezvyklou práci i kvůli tomu, že jsme neměli elektrické nůžky. Po chvíli obsluhy ručních i nejsilnější ošetřovatele bolela předloktí a dožadovali se vystřídání. Také jsme neznali speciální střihačské postupy, a tak se ostřihání alpaky stávalo bojem kdo s koho. Hledali jsme proto profesionálního střihače a posléze ho skutečně našli. Zpočátku byl ochoten pracovat za ostřihanou vlnu, později jsme mu museli platit peníze.

Inky vysoce ceněná vlna z alpak nenacházela ve střední Evropě uplatnění. Zprvu se dala prodat jako nestandardní produkt za nejnižší cenu, později ani to ne a byly roky, kdy jsme pytle vlny vyhazovali jako odpad. Teprve v poslední době se podařilo najít ruční přádelnu, pracující tradiční technologií s vřetenem a kolovratem a vyrábějící unikátní modely, existující v jediném exempláři. Mimochodem jemnou srst lze také získat česáním našeho bernského salašnického psa. Naším kamarádům vlastním rovněž bernáka bylo líto chumáče srsti vyhodit a našli paní schopnou z ní vyrobit přízi. Nakonec vznikl zajímavě vyhlížející melírovaný a velmi teplý svetr, na který bernák vždycky štěkal, ač pocházel z jeho vlastních chlupů.

Náš profesionální střihač vlny byl zvyklý pracovat s ovce-
mi, které při stříhání nedobrovolně zaujímají polohu vsedě na zadku s předními nohama ve vzduchu. Vyžadoval stejný postup i u alpak, ale ty jsou přece jen nohatější a subtilnější než ovce. U několika samic mu to ještě prošlo, ale chovný samec se usilovně bránil, zadní noha zapáčila a povolila. První ohledání potvrdilo zlomeninu a nastal již zaběhaný postup – uspání pacienta a detailní vyšetření. To nebylo vů-

bec povzbudivé. Kostí na noze, které se u člověka nalézají v chodidle a víceméně zaujímají polohu rovnoběžnou s podložkou, jsou u sudokopytníků redukovány na kost jedinou, nacházející se nad špárkem a směřující kolmo k zemi. Tato kost, u alpaky dlouhá asi 20 centimetrů, se rozpadla na osm různě velkých úlomků. Naděje na vyhojení se mi zdála nepatrná až mizivá, neboť dlouhé kosti se u kopytníků hojí velmi špatně. Dalším negativem je přístup pacienta – dostane-li člověk příkaz, aby končetinu šetřil, udělá to. Zvíře nohu šetří, dokud ho bolí, to je několik prvních dnů. Když bolest odezní, zvíře začne končetinu používat víceméně normálně, ač není ještě zdaleka vyhojená. Je proto nutné používat masivní fixaci, zesílenou kovovými prvky.

V tomto případě alpaka tvrdě spala, takže jsem měl jistou časovou rezervu. Odskočil jsem si do údržbářské dílny a přítomní řemeslníci mi na počkání vyrobili ze silného páskového železa dlahy na míru. V místě zlomeniny naštěstí nemohlo dojít k otoku, takže jsem mohl rovnou přiložit definitivní fixaci, kterou jsem důkladně vypodložil vatou. Následovalo sádrové obinadlo, kovové prvky a znovu sádra. Po podání podpůrných prostředků jsem lamu probudil. Pomohli jsme jí vstát a přihlíželi, jak po třech odskákala do stáda. Rozhodli jsme se, že samce oddělovat nebudeme. Lamy jsou zvířata společenská a izolace by mu bezesporu psychicky ublížila nehledě na to, že by přišel o svoje postavení v hierarchii skupiny. Pochopitelně jsme také okamžitě změnili manipulaci při stříhání lam.

Samec několik dnů skákal po třech, ale pohyboval se ochotně a nic nesvědčilo o tom, že by měly nastoupit komplikace. Zhruba po týdnu začal končetinu postupně zatěžovat a po čase běhal jakoby nic. Přetřelé zranění prozrazovala pouze

notně ušmudlaná sádra, jejíž sejmutí jsem oddaloval, jak jen to šlo. Po dvou měsících bylo jasné, že lepší už to zřejmě nebude. Samce jsem opět uspal a sádru velmi pracně rozstříhal. Byť se to zpočátku zdálo takřka beznadějně, kost srostla a srůsty byly kompaktní a pevné. Po probuzení samec odběhl, jako by se nechumelilo. Šlo o nejkomplikovanější zlomeninu, kterou se mi u velkého zvířete podařilo vyřešit.

Zdárný průběh hojení zlomeniny u většího zvířete není ani zdaleka samozřejmostí. Kolegovi, který se staral o zvířátka v jiné zoo, se přes veškerou snahu a pomoc humánních specialistů nepodařilo vyléčit zlomeninu nohy mladé žirafy. Sám jsem ošetřoval zlomeninu dlouhé kosti přední končetiny u sitatungy, což je středně velká antilopa, srovnatelná s alpakou. Po šesti týdnech fixace zůstaly lomné plochy kosti nespojené a nezbylo než zvíře utratit.

Podobnou zlomeninu jsem později ošetřoval u kočky v městském útulku. Vřetenní kost nebohé šelmičky byla rozlámána na nespočet úlomků. V tomto případě jsme nohu operovali a pamatuji se, jak jsem úlomky navlékal na nitrodřeňový hřeb jako korálky. Také v tomto případě všechny lomné plochy srostly, ovšem kočka se hojí mnohem lépe – ostatně ne nadarmo se říká, že toto zvířátko má sedm životů.

MEDVĚD

Na pomezí Česka a Slovenska nedaleko Lanžhota se před lety objevil asi stokilový medvěd. Lidé obvykle o přítomnosti medvěda nemají ani tušení, ale tenhle na sebe ihned upozornil neobvyklými zvyky. Rozbíljel králíkárny a žral králíky. Dobýval

se do včelích úlů a do chlívků s ovci a kozami. Zabil tele, pasoucí se na zahradě. Zahnal vlčáka do boudy a sežral mu kastrol granulí. Lidé se příliš nebál a z cesty uhýbal jen neochotně. Záhy bylo zjevné, že konflikt s medvědem je na cestě. Podle blízké obce se mu začalo říkat Míša z Brodské.

Medvědovo chování pochopitelně místním obyvatelům vadilo a pokusili se zvíře zahnat. Neúspěšně, medvěd se obratem vrátil. Vyhýbal se dlouho i nastraženému sklopce, ale posléze v něm přece jen skončil. I v pasti se choval atypicky – nepokoušel se dostat ven a bez váhání se napil z doneseného kbelíku vody. Slovenští ochránci přírody nabídli medvěda zoologickým zahradám. Ujali se ho v zooparku v Chomutově. Protože výběh teprve budovali, ubytovali medvěda v samostatném domku, do kterého byla vestavěna klec, zkomponovaná ze svislých tyčí. Strop klece a zároveň i domku tvořily desky vlnitého eternitu. V této ubikaci medvěd žil bez problémů asi tři měsíce. Poté se rozhodl k akci. Neznámým způsobem vylezl ke stropu a proboural se jím ven.

Když ráno přicházeli zaměstnanci zooparku do práce, medvěd ještě seděl na střeše. Utíkali pro zvěrolékaře, který by zvíře uspal, jenže medvěd zatím slezl dolů a pobíhal v ohrazeném areálu. Protože existovalo reálné nebezpečí, že se dostane ze zooparku ven, byla uvědomena policie, která rychle zareagovala a rozestavila kolem parku hlídky. Dříve, než se podařilo uprchlíka najít a uspat, dostal se k plotu a hbitě ho přelezl. Nyní se nacházel na kraji rušné silnice, za níž se rozkládalo sídliště, obývané několika tisíci lidmi. Mezi medvědem a paneláky, z nichž právě vycházeli jejich obyvatelé do práce, stál jediný policista. Protože zvíře nereagovalo na výkřiky a mávání rukama, muž vytáhl služební pistoli a několikrát vystřelil. Naštěstí

měl zbraň ráže 9 mm, schopnou medvěda zastavit. Pokud by vlastnil daleko obvyklejší ráži 7,65 mm, medvěd by ho nejspíš napadl s nepředvídatelnými následky. Rozhodně je v silách metrákového medvěda člověka v několika vteřinách zabít.

V tomto případě se poraněný medvěd obrátil a zalezl do křoví. Protože ve vegetaci nebyl vidět, na místo byla přivezena vysokozdvížná plošina. Z ní zaměstnanec zooparku vyhodnotil situaci a posléze medvěda puškou zastřelil. Případ měl velikou publicitu a následky na sebe nenechaly dlouho čekat.

Obratem byla podána řada trestních oznámení na vedení zooparku i na policistu. Ministerstvo životního prostředí vyšetřením okolností pověřilo Českou inspekci životního prostředí a po vlastní linii incident šetřila i policejní inspekce. Ani jedna z institucí žádné pochybení nezjistila.

Sledoval jsem vývoj události velmi bedlivě. Několik dnů to vypadlo, že policista bude potrestán a příslušný pracovník ČIŽP přijde minimálně o místo. Nedalo mi to a napsal jsem dopis ministru životního prostředí, v němž jsem zdůraznil, že existovalo reálné nebezpečí napadení lidí, což by mohlo mít za následek těžká zranění či dokonce smrt. Nakonec zvítězil zdravý rozum a případ pozvolna utichl.

Diskutovat se dá o kvalitě medvědova ubytování. Zvíře na strop ze země nedosáhlo a teoreticky nemohlo po svislých tyčích vyšplhat. Tříměsíční pobyt se ostatně zdál potvrzovat solidnost ubikace. Že z ní medvěd nakonec utekl, svědčí o jeho vynalézavosti a pracovitosti, jíž jsou medvědi proslulí. Díky dlouhým drápům a veliké síle se nakonec proboural i zdánlivě nepřekonatelným eternitem. V této fázi už bylo jen otázkou štěstí, zda se medvěda podaří uspat dříve, než uteče mimo are-

ál zooparku. Mohl prchnout více směry, z nichž většina vedla mimo civilizaci, on však shodou okolností zamířil k blízkému sídlišti. V této situaci se již nedalo dělat nic jiného, než k čemu skutečně došlo. Pro chovatele medvědů je pak poučením, že jejich ubytování musí být ještě o něco důkladnější, než dokážou vymyslet.

Když se nad celým příběhem hlouběji zamyslíme, zdá se pravděpodobné, že medvěd žil už dříve nějaký čas v lidské péči. Pak utekl, nebo spíše byl úmyslně vypuštěn, z čehož se odvíjel následující děj. Člověk, který se rozhodne k chovu jakéhokoli živočicha, na sebe bere velkou zodpovědnost a v žádném případě nesmí situaci vyřešit tím, že zvíře vypustí do volné přírody – zvláště jde-li o tvora potenciálně nebezpečného.

LVI

Jako druhou velkou stavbu naše zoo postavila pavilon šelem. Mělo to jediný důvod – krajský úředník, který o přidělení peněz rozhodoval, byl příznivcem zoologické zahrady a měl rád kočky. Parametry pavilonu zadávali lidé, kteří znali pouze podobné objekty v tehdejší Československu, což nebyla v polovině sedmdesátých let minulého století žádná velká sláva. Projekt vypracoval ateliér, který ještě nikdy nedělal žádnou stavbu pro zvířata. Realizace se ujala velká stavební firma a práce jí šla docela dobře od ruky na to, že se jednalo o stavbu atypickou, na kterou se nedaly použít téměř žádné prefabrikáty. V okamžiku, kdy stála hrubá stavba, jsem nastoupil do zoo a aktivně se zúčastnil připomínkování dokončovacích prací. Detaily se řešily každodenně a občas měly ko-

mický nádech, jako třeba když jsem měl zvolit výmalbu expozic. Stavbyvedoucí mi pravil: „Pojďte si vybrat barvu, ale my máme jen zelenou,“ – a bylo rychle rozhodnuto.

Výsledkem byla impozantní stavba, která je pravděpodobně dodnes největším pavilonem šelem v České republice. Díky zelené barvě uvnitř působila trochu přízračně, jakoby pod vodní hladinou, což zrovna není prostředí typické pro suchozemská zvířata. Z provozního hlediska měla řadu závad, které se objevovaly za chodu, případně je odhalovaly postupně vypouštěné šelmy. Ty jsme pochopitelně neměli v zásobě. Část jich byla dopředu nasmlouvána, část se sháněla po Evropě a u zbytku jsme čekali, až se narodí. Vzhledem k zmíněnému úředníkovi bylo jasné, že těžiště chovanců bude spočívat především v přítomnosti velkých koček, mezi nimiž nemohli chybět lvi coby králové zvířat.

Trendem moderních zoologických zahrad je chovat zvířata podle poddruhů, pokud u daného druhu existují. V případě lvů jich dnes známe deset, z nichž však některé byly již v dávnejší minulosti vyhubeny. Tenkrát jsme si z časových důvodů s touto delikátní otázkou hlavu nelámali. V jedné české zoo jsme získali pár „univerzálních“ lvů, inzerovaných s velkou předností, a sice že jsou neplodní. Odbyt mláďat velkých koček byl už tenkrát problematický z mnoha důvodů: jejich ubytování je složité, krmení nákladné a až na malé výjimky se velké kočky dobře množí, takže záhy nastane přetlak nabídky nad poptávkou. Také už tehdy platila dohoda všech tuzemských zoo o tom, že nebudou mláďata velkých koček prodávat soukromým osobám. Tato úmluva platí dodnes a jsem přesvědčen, že zabránila mnohému neštěstí, byť zájemci dokážou kotě sehnat například z cirkusu.